

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

του Θανάση Παπαρήγα

Το έθνος είναι μια ιστορική κατηγορία που δημιουργείται από τον καπιταλισμό, με βάση στοιχεία που προϋπάρχουν και βαθμιαία σχηματίζονται στους κόλπους της προκαπιταλιστικής κοινωνίας.

Προϋποθέσεις του έθνους και του εθνικού κράτους:

α) *Γενίκευση και συστηματικοποίηση των εμπορευματονομισματικών σχέσεων.* Ο όρος αυτός είναι ο “γενικά απαραίτητος”, δηλ. ο όρος εκείνος χωρίς τον οποίο η εθνική οντότητα δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό εξηγεί το ότι τα έθνη εμφανίζονται μαζί με την αστική τάξη και το ότι τα κράτη που υπάρχουν πριν από τον καπιταλισμό δεν είναι εθνικά.

β) Γεωγραφική κοινότητα και γλωσσική ομοιογένεια.

Αυτοί οι όροι είναι, βέβαια, (δυνάμει αναγκαίοι), παρουσιάζουν, όμως, μεγάλες αντιφάσεις. Τι είναι, πχ., οι Εβραίοι ή οι Τσιγγάνοι; Από την άλλη μεριά, οι Βορειοαμερικανοί υπήκοοι του Γεωργίου του Γ' εξεγέρθηκαν με την επιδίωξη της ανεξαρτησίας παρά το ότι ήταν Αγγλοι στην πλειοψηφία τους. Στην διαδικασία σχηματισμού των εθνών, παίζουν ρόλο πάρα πολλοί παράγοντες που δεν μπορούν να προβλεφθούν από πριν και δεν επαναλαμβάνονται ομοιόμορφα (και, καμιά φορά, δεν επαναλαμβάνονται καθόλου) σε όλες τις περιπτώσεις. Τέτιοι παράγοντες είναι: Οι φυσικοί, γεωγραφικοί και παρόμοιοι όροι διαβίωσης. Η ύπαρξη (ή η ανυπαρξία) ιστορικού παρελθόντος ιδιαίτερης σημασίας (κραναγλέος ο ρόλος του στην δημιουργία του νεοελληνικού έθνους). Η επίδραση (προς την κατεύθυνση της επιτάχυνσης ή της επιβράδυνσης) των άλλων κρατικών σχηματισμών κλπ.

Στη δημιουργία των εθνών, συντελεί - πολύ σημαντικά, μάλιστα, και ένας παράγων που, συχνά, παραβλέπουμε: *Το γενικό επίπεδο ιστορικής ανάπτυξης του καπιταλισμού σαν ιστορικού σχηματισμού.* Οι όροι και οι παράγοντες δημιουργίας των εθνών ήταν διαφορετικοί, πχ., το 1750 και διαφορετικοί σήμερα. Φαίνεται ότι η εξέλιξη του καπιταλισμού προσθέτει μάλλον παρά αφαιρεί “εθνοποιητικούς” πα-

---

Ο Θανάσης Παπαρήγας είναι δημοσιογράφος του “Ριζοσπάστη”.

ράγοντες. Εχουμε, π.χ., το παράδειγμα της διάσπασης της Βρετανικής Ινδίας σε Ινδία και Πακιστάν με βάση τη θρησκεία. Σημειώνουμε, παράλληλα, ότι αυτό δεν εμπόδισε την διάσπαση μεταξύ ανατολικού και δυτικού Πακιστάν και τη δημιουργία του Μπάνγκλα Ντες, παρά την ομοθρησκεία. Από την άλλη μεριά, οι Μουσουλμάνοι της Βοσνίας ομιλούν τέλεια σερβικά. Είναι χωριστό έθνος μόνο γιατί είναι μουσουλμάνοι;

Σοβαρότατος παράγων εξέλιξης του εθνικού προβλήματος φαίνεται να είναι και η γενική πορεία διαμόρφωσης των εθνών σε παγκόσμια κλίμακα. Δεν είναι, ασφαλώς, τυχαίο το ότι η Ιερά Συμμαχία, που δημιουργείται ενώ ο βιομηχανικός καπιταλισμός κάνει ακόμη τα πρώτα του βήματα, προσπαθεί να αμφισβητήσει την ίδια την ιδέα του έθνους και του εθνικού κράτους. Από την άλλη μεριά, δεν είναι τυχαίο το ότι τα διάφορα εθνικά κράτη που ξεπηδούν στην Αμερικανική ήπειρο στις αρχές του 19ου αιώνα, παίρνουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των ΗΠΑ (ρεπουμπλικανική μορφή, προεδρικό καθεστώς κλπ). Στη δημιουργία των εθνών, πολύ έντονο και, μάλιστα, συνειδητό ρόλο παίζει και ο *ιστορικός μμητισμός*.

Η δημιουργία των εθνών είναι μια διαδικασία εξαιρετικά αντιφατική, που συνυπάρχει με την έκρηξη του τοπικισμού. Στη Γαλλία, ο φόβος της κατ' εξοχήν εθνικής δύναμης της εποχής, της αστικής τάξης, απέναντι στις μάζες των εργαζομένων της πόλης και του χωριού σπρώχνει τους Γιρονδίνους να προτείνουν την ομοσπονδιοποίηση της Γαλλίας, θέτοντας σε κίνδυνο την ενότητα ή ακόμη και την ύπαρξή της. Στην Ελλάδα, η επανάσταση του 1821-'30 συνυπάρχει με κανονικούς πολέμους Μωραϊτών και Πελοποννησίων. Στις ΗΠΑ, ο λανθάνων εμφύλιος πόλεμος Βορρά- Νότου, που αρχίζει με την κατάκτηση της ανεξαρτησίας και παρουσιάζει περιοδικά ξεσπάσματα όπως η σύγκρουση Ν. Καρολίνας και προέδρου Αν. Τζάκσον ή η σύγκρουση στο Κάνσας, καταλήγει σε μια σύγκρουση μέχρι θανάτου στα μέσα του 19ου αιώνα. Στην διαμόρφωση του έθνους, επιδρούν (συχνά, καθοριστικά) και τα συγκεκριμένα συμφέροντα μερίδων των κυριάρχων δυνάμεων, χωρίς να εξαιρούμε και το σημαντικότερο θέμα των πλεονεκτημάτων που δίνει η τοποθέτηση του γεωγραφικού κέντρου του εθνικού κράτους.

Στοιχείο του έθνους δεν είναι μόνο η διαμόρφωσή του, είναι και η εξέλιξή του. Το έθνος παραμένει και μετά την διαμόρφωσή του ένας σχηματισμός με έντονα αντιφατικά στοιχεία, ένας σχηματισμός έντονα φευγαλέος και, μάλιστα, και ασταθής. Διάφοροι παράγοντες, όπως μια εξαιρετικά ανόμοια οικονομική ανάπτυξη διαφόρων περιοχών, δεν αποκλείεται να το οδηγήσουν ως και τη διάσπαση. Συχνά ξεχνάμε ότι το έθνος είναι, μεταξύ άλλων, και μια φυσική, δηλ. βιολογική, οντότητα. Πράγμα που σημαίνει ότι, στην εξέλιξή του, παίζει ρόλο και ο δημογραφικός παράγων. *Η αριθμητική αύξηση των εθνών μπορεί να περιπλέξει την κατάσταση*

ση και να οξύνει τις εθνικές αντιθέσεις. Αυτό φάνηκε στα προβλήματα Αρμενίας - Αζερμπαϊτζάν, ιδιαίτερα κρωγαλέα στο Κοσσυφοπέδιο, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις: Πόσοι είναι, π.χ., οι νέγροι ή οι λεγόμενοι "Ισπανόφωνοι" στις ΗΠΑ; Κανείς δεν ξέρει με ακρίβεια, αν και είναι βέβαιο ότι είναι τουλάχιστον 60.000.000 και, πιθανότατα, ξεπερνούν τα 80.000.000. Και είναι, άραγε, τυχαία η πρόσφατη καθιέρωση της ισπανικής σαν δεύτερης επίσημης γλώσσας των ΗΠΑ;

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι το φαινόμενο της εθνικής διαμόρφωσης δεν είναι φαινόμενο που γίνεται μια κι έξω. Συνεχίζεται σε όλη την διάρκεια του καπιταλισμού, συνεχίζεται, δηλαδή, και σήμερα. Η εμφάνιση νέων εθνών και νέων κρατών δεν αποκλείεται ούτε σήμερα ούτε στο μέλλον και συνδέεται με πολύπλοκα φαινόμενα οικονομικής, πολιτικής και στρατηγικής φύσης.

Ο εθνικισμός είναι ένα ιδεολογικό ρεύμα βαθιά αστικό, βαθιά "καπιταλιστικό". Αυτό δεν αλλάζει από το γεγονός ότι οι οπαδοί του, στις πιο πολλές περιπτώσεις, δεν είναι καπιταλιστές. Μακροπρόθεσμα, ο εθνικισμός καταλήγει στην επικράτηση της αστικής τάξης και της αστικής κοινωνίας και δεν μπορεί να κυριαρχεί παρά μόνο σ' αυτή. Το νεοελληνικό παράδειγμα, άλλωστε, είναι, ίσως, ένα από τα πιο χαρακτηριστικά: Είναι, ασφαλώς, κάπως δύσκολο να δεχθούμε ότι όλοι οι ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας ήταν τυχαία έμποροι.

Αυτό δεν σημαίνει από μόνο του ότι ο εθνικισμός είναι πάντα και εκ των προτέρων αντιδραστικός και αντεπαναστατικός. Θα ήταν περίεργο αν ο εθνικισμός, ως πούμε, του Μ. Ροβεσπιέρρου ή του Θ. Κολοκοτρώνη χαρακτηριζόταν αντιδραστικός και αντεπαναστατικός μόνο γιατί ήταν φανερά αστικός και καπιταλιστικός. Η πάλη των σημερινών εξαρτημένων από τον ιμπεριαλισμό λαών για την απελευθέρωσή τους από την ιμπεριαλιστική εξάρτηση δεν είναι αντεπαναστατική και αντιδραστική (το αντίθετο, ασφαλώς, συμβαίνει), παρά το γεγονός ότι η πάλη αυτή, αν δεν προχωρήσει παραπέρα, θα καταλήξει πάλι στον καπιταλισμό, δηλ. στην υποδούλωση των λαών αυτών.

Το εθνικό πρόβλημα παίρνει νέες διαστάσεις στις συνθήκες του προχωρημένου καπιταλισμού, του μονοπωλιακού καπιταλισμού, του ιμπεριαλισμού.

Οι νέες αυτές διαστάσεις οφείλονται στην ίδια την αντιφατική φύση του ιμπεριαλισμού - ο οποίος είναι πάντα καπιταλισμός αλλά ένα νέο ιστορικό στάδιο του καπιταλισμού. Τα νέα στοιχεία του καπιταλισμού σχετίζονται άμεσα ακριβώς με εκείνους τους παράγοντες που δημιουργούν τα έθνη και επιρρεάζουν την πορεία τους.

Συγκεκριμένα:

α) *Παραπέρα ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στη βάση των εμπορευματονομιατικών σχέσεων.* Αυτή η ανάπτυξη δεν είναι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική. Σημαίνει, δηλαδή, σε σημαντικό (και συνεχώς αυξανόμενο) βαθμό την αλλαγή

της ίδιας της φύσης των παραγωγικών δυνάμεων. Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού φθάνει ως το σημείο της υπονόμησης (δηλαδή της πολύ ισχυρής πίεσης προς την κατάργηση) των εμπορευματονομισματικών σχέσεων.

β) *Ένταση του εκμεταλλευτικού παρασιτισμού και μετατροπή του σε ιστορικό.* Ο καπιταλισμός αισθάνεται τα θανάσιμα (γι αυτόν) αποτελέσματα των δυνάμεων που έχει ο ίδιος δημιουργήσει. Η συνισταμένη των αποτελεσμάτων αυτών είναι (και είναι πολύ φυσικό να είναι) μια όλο και ισχυρότερη *τάση διάλυσης*. Ωστόσο, στον ιμπεριαλισμό υπάρχουν πολύ ισχυρές δυνάμεις που δεν έχουν καμμία διάθεση να παραιτηθούν από την κυριαρχία τους. Αντίθετα, θέλουν να την συνεχίσουν με κάθε τρόπο, ακόμη και αν η “αντιϊστορική” της φύση είναι οφθαλμοφανής. Στην κορυφή αυτών των δυνάμεων, βρίσκεται το μονοπωλιακό κεφάλαιο, η ισχυρότερη και πλουσιότερη εκμεταλλευτική τάξη της Ιστορίας. Διαθέτοντας όχι μόνο κολοσσιαία αλλά, σε σημαντικό βαθμό, και πρωτοφανή μέσα υλικού και ψυχολογικού καταναγκασμού, εξαγοράς, επικοινωνίας, ελέγχου και παρακολούθησης (αποτέλεσμα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων), το μονοπωλιακό κεφάλαιο προσπαθεί να αντισταθμίσει την πορεία διάλυσης χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα, έντονα “πολιτικό” χαρακτήρα. Αυτό έχει μια σοβαροτάτη συνέπεια: *Το ότι ο γνώριμος στον καπιταλισμό και σύμφυτος με αυτόν εκμεταλλευτικός παρασιτικός χαρακτήρας παίρνει ιστορικές διαστάσεις*. Τώρα πια, και όλο και περισσότερο καθώς ο ίδιος ο ιμπεριαλισμός εξελίσσεται, η εκμεταλλευτική φύση του καπιταλισμού δεν είναι πια το στήριγμα της ιστορικής πορείας σε μια ορισμένη “στιγμή” της Ιστορίας. Αντίθετα, η ιστορική πορεία καλείται να στηρίξει “με το ζόρι” αυτή την εκμεταλλευτική φύση, που υπάρχει πια αυτή καθ’ εαυτή με όλο και λιγότερη ιστορική στήριξη. Ο καπιταλισμός γίνεται αυτός καθ’ εαυτός παρασιτικός, γίνεται “καπιταλισμός που σαπίζει”. Αυτά έχουν μια σειρά άλλες πολύ σοβαρές συνέπειες. Στην πραγματικότητα, σηματοδοτούν αλλαγές που αγκαλιάζουν όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής.

Α) *Οικονομία:* Η ιμπεριαλιστική οικονομία είναι μια οικονομία βαθιά αντιφατική. Από την μια μεριά, κρύβει μέσα της δυνάμεις που την τραβούν σε μια γρήγορη και ασταμάτητη άνοδο. Από την άλλη, οι κυρίαρχες δυνάμεις φοβούνται (ή, μάλλον, καταλαβαίνουν) ότι η άνοδος αυτή, αν πραγματοποιηθεί, θα θάψει την καπιταλιστική κοινωνία κάτω από το απλό της βάρος. Γι αυτό και προσπαθούν να την εμποδίσουν να πραγματοποιηθεί. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι, στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού, ο παρασιτισμός καταλήγει εκεί όπου κατέληξε παντού: στην τάση προς την στασιμότητα. Καθώς η παρεμπόδιση της τεχνικής προόδου είναι αδύνατη, αρχίζει η συστηματική καταστροφή των αποτελεσμάτων της. Η προγραμματισμένη καταστροφή πολλών εκατομμυρίων τόννων εμπορευμάτων κάθε χρόνο

είναι μια μόνο πλευρά της. Το καθήκον της απαραίτητης “εμπορευματικής κάθαρσης” καλούνται να εκπληρώσουν οι πόλεμοι που παίρνουν όλο και μεγαλύτερες και καταστροφικότερες διαστάσεις. Η περιοδική καταστροφή αποτελεί αναγκαίο καθεστώς για την διατήρηση στη ζωή των εμπορευματονομισματικών σχέσεων, που απειλούνται με εξάλειψη ακριβώς λόγω της μεγάλης αύξησης της καπιταλιστικής συσσώρευσης.

Β) Ιδεολογία: Με την επικράτηση του ιμπεριαλισμού, η καπιταλιστική κοινωνία γίνεται αντίδραση σε όλη τη γραμμή. Αυτό αποτελεί έκφραση της ιστορικής εξέλιξης της αστικής τάξης σε τάξη σε κατάσταση παρακμής. Η βία, που αποτελεί το υπολανθάνον υπόβαθρο κάθε ταξικής κοινωνίας, παίρνει τεράστιες διαστάσεις και λόγω της προόδου των τεχνικών μέσων. Όλη η πνευματική ζωή της κοινωνίας επιστρατεύεται για τη δικαιολόγηση και τον εξωραϊσμό της κυριαρχίας της τάξης που πεθαίνει αλλά αρνείται να αποχωρήσει. Τα χαρακτηριστικά της αστικής τάξης (απληστεία, αρπαχτικότητα, επεκτατισμός) όχι μόνο αποκτούν χαρακτηριστικά παρακμής αλλά και παίρνουν φανατική μορφή ακριβώς λόγω της απόφασης της αστικής τάξης να διατηρήσει τη θέση της, που όντως κινδυνεύει, με κάθε τρόπο. Η εξέλιξη αυτή θαραίνει εξαντλητικά το εθνικό πρόβλημα.

Κατ’ αρχήν, οικονομικοί λόγοι ζωτικής σημασίας οδηγούν τον ιμπεριαλισμό σε ένταση - συχνά, χωρίς προηγούμενο - της εθνικής καταπίεσης. Στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού, οι ίδιες οι γιγαντιαίες διαστάσεις του παγίου κεφαλαίου κάνουν την αξιοποίησή του οικονομικά ασύμφορη και, μάλιστα, ζημιογόνα στα πλαίσια του καπιταλισμού. Η μόνη διέξοδος είναι η επέκταση της σφαιράς της εκμετάλλευσης προς τα έξω, αλλά όχι προς οποιαδήποτε «έξω». Εκείνο που χρειάζεται είναι η ύπαρξη μιας εκτεταμένης και μόνιμα καθυστερημένης περιφέρειας, όπου η εκμετάλλευση θα αποδίδει, ακριβώς λόγω της καθυστέρησης, υψηλά ποσοστά κέρδους. Έτσι, από την μια μεριά, ο ιμπεριαλισμός έχει κάθε συμφέρον να διατηρήσει ή ακόμη και να επεκτείνει τις περιφερειακές διαφορές ανάπτυξης γιατί μόνο έτσι μπορεί να επιζήσει. Αν αυτές οι διαφορές εξαφανισθούν, ο καπιταλισμός είναι χαμένος. Αυτό, όμως, οδηγεί οπωσδήποτε στην όξυνση των εθνικών αντιθέσεων ακριβώς γιατί η αιτία των τελευταίων βρίσκεται, σε τελευταία ανάλυση, σ’ αυτές τις διαφορές.

Ωστόσο, αυτό δεν φθάνει. Ο γιγαντισμός της καπιταλιστικής συσσώρευσης στον ιμπεριαλισμό, δηλ. ο γιγαντισμός του παγίου κεφαλαίου, έχει σαν αναπόφευκτη συνέπεια εκείνο ακριβώς που ο ιμπεριαλισμός θέλει, παντί τρόπο, να αποφύγει: Την τάση επικράτησης ανολόγου επιπέδου ανάπτυξης για όλες τις γεωγραφικές περιοχές. Για να επιτύχει ο ιμπεριαλισμός τη διαιώνιση της ανισόμετρης ανάπτυξης, έχει απόλυτη ανάγκη από την πολιτική κυριαρχία, εκτός αν αποφασίσει να σαρωθεί στην δίνη της συσσώρευσης που ο ίδιος έχει προκαλέσει. Μόνο με

την πολιτική κυριαρχία μπορεί να επιβάλει τον αναγκαίο για τους στόχους αυτούς διεθνή καταμερισμό εργασίας και να εξαναγκάσει όλες τις χώρες στην υποταγή στα συμφέροντα των μονοπωλίων.

“Τα μονοπώλια χρειάζονται κυριαρχία, όχι ελευθερία”, γράφει ο Χίλφερντινγκ σε μια φράση που ο Λένιν ένθερμα υποστηρίζει.

Το σύνολο αυτών των παραγόντων δημιουργεί ένα αντιδραστικό και, συχνά, ακραία αντιδραστικό εθνικιστικό ρεύμα. Το ρεύμα αυτό καλείται να καθαγιάσει ιδεολογικά την ανάγκη του ιμπεριαλισμού να αξιοποιήσει μια μορφή εκμετάλλευσης που υπονομεύεται από την ίδια την ανάπτυξή της. Γι αυτό, χρειάζεται όχι μόνο να διατηρήσει αλλά και να διαιωνίσει τον διαχωρισμό των ανθρώπων σε κυρίους και κυριάρχους. Πρόκειται για ένα διαχωρισμό απερίφραστο και όχι πια καλυμένο από ιδεολογικά ψιμμύθια ή αφημένο στα αντικειμενικά του χαρακτηριστικά.

Ετσι, διαμορφώνεται βαθμιαία αλλά οριστικά ένα ρατσιστικό ρεύμα που δεν δέχεται την ισοτιμία ούτε καν τυπικά. Δημιουργείται, δηλαδή, ένα ιδεολογικό ρεύμα τυπικό μιας κοινωνικοϊστορικής δύναμης σε παρακμή, που ανοιχτά και ευθαρσώς διακηρύσσει ότι δεν μπορεί κανείς να παραδέχεται την ύπαρξη κυριάρχων χωρίς να παραδέχεται την ύπαρξη σκλάβων.

Ο ρατσισμός προσπαθεί να καλυφθεί κάτω από το προφανές γεγονός ότι “υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ανθρώπων” (όπως είδαμε να κάνει και, μάλιστα, με αγγελικό ύφος ο πρωθυπουργός του νοτιοαφρικανικού άπαρτχάιντ - αλλά όχι δημιουργός του, όπως συχνά λέγεται - Ενρικ Φέρβουρντ σε ντοκουμανταίρ που πρόβαλε πρόσφατα η ΕΡΤ). Φυσικά, ο ρατσισμός ποτέ δεν θα αναφέρει *ποιες συγκεκριμένα είναι αυτές οι διαφορές*. Γιατί, αν αναφερθεί στις *ατομικές* διαφορές ικανοτήτων, που, αναντίρρητα, υπάρχουν, δεν θα μπορέσει να στηρίξει θεωρητικά τα αξιώματά του. Αν, πάλι, αναφερθεί στις *ιστορικές* διαφορές (ιεραρχικές, ταξικές κλπ.), θα είναι σαν να αυτοκτονεί γιατί ο ρατσισμός είναι ακριβώς η ιδεολογία των πλουσίων καπιταλιστών και των συμμάχων τους, που θέλουν ακριβώς να δείξουν ότι τέτοιες διαφορές ή δεν υπάρχουν καθόλου ή, και αν ακόμη υπάρχουν, δεν είναι οι γενεσιουργές αιτίες των υπαρχόντων προβλημάτων.

Γι αυτό, ο ρατσισμός παίρνει πάντα μια έντονα δογματική και συγκινησιακή μορφή, αντανάκλαση της άγριας απόφασης της κυρίαρχης τάξης να διατηρήσει την κυριαρχία και την “θέση” της με όλα τα μέσα.

Από την άποψη της επιστημονικής έρευνας, οι ρατσιστικές αντιλήψεις είναι, εκτός των άλλων, έντονα *ουτοπικές* και αυτό ακριβώς για τον λόγο ότι αρνούνται να πάρουν υπ’ όψη τους ένα βασικό νόμο της ανάπτυξης και της πορείας του ιστορικού φαινομένου του έθνους: την *αλληλοδιείσδυση*.

Πράγματι, ένα από τα πιο κοινά πορίσματα της καθημερινής εμπειρίας και εκεί-

νο που αποκρύπτεται επιμελέστερα είναι το ότι, μέχρι σήμερα, *ποτέ έθνος δεν έχει υπάρξει μόνο του.*

Δεν μπορεί να υπάρξει σοβαρή αντίρρηση στο γεγονός ότι η δημιουργία αδιαπέραστων εθνικών φραγμών έχει παντού και σε όλες τις εποχές θλιβερά αποτύχει.

Παραδόξως, ένα από τα πιο κλασικά παραδείγματα ήταν η Ναζιστική Γερμανία, όπου ο εξτρεμιστικός ναζιστικός ρατσισμός πήρε ψυχωτικές μορφές. Είναι δύσκολο να πιστέψουμε ότι η ναζιστική ηγεσία δεν εγνώριζε την ύπαρξη εκατομμυρίων εκγερμανισμένων Σλάβων μέσα στο κράτος, το στρατό ή ακόμη και το ναζιστικό κόμμα - μια αρκετά επαρκή απόδειξη ότι τα έθνη είναι *ιστορικές* και όχι *ευγονικές* οντότητες. Έχει ήδη αποδειχθεί ότι μερικοί ηγέτες του ναζισμού ήταν εβραϊκής καταγωγής και υπάρχουν έντονες υποψίες για τον ίδιο τον Α. Χίτλερ.

Στις ΗΠΑ, η επικράτηση της “μαύρης δουλείας” και η ενός καθεστώτος φυλετικών (δηλ. εθνικών) διακρίσεων καθόλου δεν εμπόδισε μια αλληλοδιείσδυση τόσο εμφανή ώστε να είναι παράδοξο πως υπάρχουν άτομα που την αρνούνται. Η προσάρτηση των ως το 1840 μεξικανικών εδαφών της Δύσης και ο εντατικός εποικισμός που επακολούθησε καθόλου δεν εμπόδισαν την τοπική κυριαρχία χιλιάδων ισπανικών τοπωνυμίων, μερικών με παγκόσμια σημασία (San Francisco, Los Angeles, Monterrey, Fresno, Nevada, Alamo Gordo, Las Vegas, San Diego και πάμπολλα άλλα). Το ίδιο, σημειώνουμε, έγινε και με τους ερυθροδέρμους: Οι μισές πολιτείες της σημερινής Συμπολιτείας έχουν ονόματα αμερινδικής προέλευσης (Iowa, Michigan, Minnesota, Kentucky, Texas, Arizona, Oklahoma, Oregon, Nebraska κλπ), υπάρχει πολιτεία με το όνομα Indiana, ενώ επιβλητικός αδριάντας Ερυθροδέρμου πολεμιστή κοσμεί την είσοδο του δημοτικού μεγάρου της πόλης Ντένβερ, πρωτεύουσας της πολιτείας Κολοράντο. Ακόμη και αν δούμε σ’ αυτά την πολιτική σκοπιμότητα, είναι φανερό ότι κάθε πολιτική σκοπιμότητα προϋποθέτει οπωσδήποτε μια ιστορική βάση - στη συγκεκριμένη περίπτωση, την *ιστορικότητα*, δηλ. τη *σχετικότητα* των εθνών.

Στη Νότια Αφρική, η αλληλοδιείσδυση ήταν πάντα πολύ ανώτερη από την εικόνα που ήθελε να δώσει το επίσημο άπαρτχάιντ. Αλλιώς, πως εξηγούνται τουλάχιστον 2.500.000 μιγάδες;

Θα μπορούσε κανείς να φέρει εκατοντάδες παραδείγματα. Θα σταθούμε σε ένα μόνο, που είναι και κοντινό μας: Είναι, πράγματι, παράξενο πως κανείς δεν πρόσεξε ότι, στον δίσκο ETHNIC του Μ. Ρακιντζή, που γράφτηκε ολοφάνερα με έναυσμα τη Βοσνία (όπως δείχνει - και, ίσως, επιδεικτικά - μια ασπίδα του σχετικού VIDEO CLIP) και στηρίζεται στην αντιπαράθεση “χριστιανών - μουσουλμάνων”, η μουσική είναι καθαρά “μουσουλμανική”, αν μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει αυτό τον όρο. Και δεν είναι τυχαία έτσι. Αν δεν ήταν, δεν θα είχε αυτό που αποκαλούμε (σε μια άλλη απόδειξη αλληλοδιείσδυσης) APPEAL.

Ο ουτοπικός χαρακτήρας του ρατσισμού συνοδεύεται αναγκαστικά από ένα άλλο χαρακτηριστικό που κάνει το ρατσισμό εφαρμόσιμο στην πολιτική: Τον *ευλόγιστο πραγματισμό*, που, στην ουσία, ισοδυναμεί με την μεγάλη επίδοση στην τέχνη να κάνεις πως δεν καταλαβαίνεις τι γίνεται γύρω σου και μπροστά στα μάτια σου.

Κλασικό παράδειγμα και πάλι η ναζιστική Γερμανία, όπως απέδειξε, πέραν των άλλων, η συμμαχία με τους Ιταλούς, τους Ιάπωνες, τους Κροάτες, τους Βουλγάρους κ.α., η προσπάθεια δημιουργίας πολυεθνικών σωμάτων των SS, που, στα τέλη του πολέμου, αγκαλιάζουν πάνω από τη μισή τους δύναμη κλπ.

Όλα αυτά επιτρέπουν να διακριθούν τρία κύρια χαρακτηριστικά του ρατσισμού:

α) Ρεύμα ακραίας και μαχητικά αντιδραστικής κατεύθυνσης, που γεννιέται μέσα στους κόλπους της αστικής τάξης της παρακμής και εκφράζεται σε μαζική κλίμακα στις συνθήκες του “καπιταλισμού που σαπίζει”. Καλείται να καθαγιάσει με ένα έντονα μυστικιστικό και συγκινησιακό τρόπο τη συστηματική προσπάθεια διαιώνισης του χωρισμού της κοινωνίας σε προνομιούχους κυριάρχους και υποδουλωμένους κυριαρχουμένους. Παίζει αποφασιστικό ρόλο στη στροφή της καπιταλιστικής κοινωνίας (συμπεριλαμβανομένης και της ίδιας της αστικής τάξης) της παρακμής στην ολοκληρωτική βαρβαρότητα και αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διάδοσης των προλήψεων των κυριάρχων τάξεων στις ίδιες τους τις γραμμές.

β) Νομοτελειώκο και αναπόφευκτο χαρακτηριστικό του ιμπεριαλιστικού καπιταλισμού, όπου ο εθνικός ζυγός γίνεται στοιχείο ζωτικής ανάγκης για την επιβίωση του συστήματος στο σύνολό του και όχι μόνο για την άνοδο της μιας η της άλλης δύναμης.

γ) Αποδοτικό στοιχείο της πολιτικής μαζικών συμμαχιών του μονοπωλιακού κεφαλαίου. Από την εποχή του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου ακόμη, ο Λένιν έχει παρατηρήσει ότι η προθυμία του ομορτοουνιστικού σοσιαλιστικού ρεύματος να υποστηρίξει τον Πόλεμο είχε μια από τις βασικές αιτίες της στην προσδοκία συμμετοχής στην ιμπεριαλιστική λεηλασία, στον προσπορισμό πλεονεκτημάτων σε βάρος των κατακτημένων λαών κλπ. Τα ναζιστικά κηρύγματα της “κυρίαρχης φυλής” έδειχναν το ίδιο πολύ καθαρότερα και συμβάδισαν καθόλου τυχαία με μια πολιτική λεηλασίας της Ευρώπης μέχρι θανάτου προς όφελος των γερμανικών μονοπωλίων και των μαζικών τους συμμάχων. Πασίγνωστη έγινε η φράση του Γ. Γκαίμπελς: “Όλη η Ευρώπη θα πεθαίνει για να ζήσει η Γερμανία”.

Στις συνθήκες του μονοπωλιακού καπιταλισμού, εμφανίζεται και μια άλλη μορφή αυτού του ρεύματος, σωστότερα ένα άλλο ρεύμα ιδεολογικοποίησης της ιμπεριαλιστικής υποδοούλωσης αλλά με άλλη μορφή: ο κοσμοπολιτισμός.

Ο κοσμοπολιτισμός είναι ένα ρεύμα που αναπόφευκτα γενιέται στους κόλπους

του μονοπωλιακού κεφαλαίου και ταιριάζει πλήρως σε αυτό. Το ρεύμα αυτό γενιέται στους ίδιους κοινωνικούς χώρους και για τους ίδιους λόγους με τον ακραίο εθνικισμό και το ρατσισμό, αλλά έχει την δική του δυναμική και τις δικές του ιδιομορφίες, εκφράζοντας μια άλλη πλευρά του διεθνούς πλέγματος του ιμπεριαλισμού.

Ο ρατσισμός εκφράζει την σύμφυτη με τον ιμπεριαλισμό τάση προς την «στενή αποκλειστικότητα», την ασφυκτική κυριαρχία των λίγων προνομιούχων πάνω στους υποδουλωμένους πολλούς. Ο κοσμοπολιτισμός αρνείται γενικά ότι αυτό υπάρχει και προτείνει μια στάση που θα το κάνει ακόμη χειρότερο. Ο ρατσισμός παρουσιάζει διεστραμμένα και απολυτοποιεί μεταφυσικά πραγματικές διαφορές. Ο κοσμοπολιτισμός αρνείται με πείσμα τις πραγματικές διαφορές και παρουσιάζει διαστραμένα και απολυτοποιεί μεταφυσικά την ομοιότητα.

Και τα δυο ρεύματα αποτελούν ιδεολογικά όπλα του μονοπωλιακού κεφαλαίου και το εξυπηρετούν με τον τρόπο τους κατά περίπτωση, εκφράζοντας τις κατά καιρούς διάφορες (η ακόμη και ανταγωνιστικές) ανάγκες του. Στον ρατσισμό, εκφράζεται η κυριαρχία του κεφαλαίου μέσω της πάλης για την απόκτηση και την διαίωσή της. Στον κοσμοπολιτισμό, εκφράζεται η διεθνοποίηση σαν μορφή ενιαίας κυριαρχίας του ενιαίου παγκοσμίου κεφαλαίου.

Ο κοσμοπολιτισμός αρνείται την ισοτιμία των εθνών από μια άλλη σκοπιά, την σκοπιά της *αχρηστίας*. Εμφανίζεται να την θεωρεί ένα ξεπερασμένο υπόλειμμα του παρελθόντος. Στην πραγματικότητα, πίσω από την πρόσοψη της εθνικής υπέρβασης κρύβεται η τάση και η επιθυμία του μονοπωλιακού κεφαλαίου να μην ενοχλείται από οποιοδήποτε εμπόδιο και, συνεπώς, σύνορο, να μπορεί να διεισδύει παντού.

Αυτό ακριβώς κάνει τον κοσμοπολιτισμό εξίσου ουτοπικό με το ρατσισμό. Το μονοπωλιακό κεφάλαιο δεν ενδιαφέρεται για την διείσδυση χάριν της διείσδυσης. Ενδιαφέρεται για την διείσδυση που οδηγεί στην κυριαρχία και στην ασφαλή συνέχιση της εκμετάλλευσης. Αυτό προϋποθέτει την επιβολή μιας κοινωνικής οργάνωσης σε παγκόσμιο επίπεδο τέτοιας που να αντιστοιχεί στα μέτρα και τις ανάγκες του μονοπωλιακού κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει, στην πράξη, μια γιγαντιαία επιχείρηση υποταγής του εργατικού δυναμικού, μια εκστρατεία καταστροφής παραδοσιακών τρόπων ζωής και ανατροπής παραδοσιακών δεσμών, μια επιχείρηση, δηλ., γεμάτη όχι μόνο εκρηκτικές αντιθέσεις αλλά και τεραστίους κινδύνους (πράγμα που, άλλωστε, φαίνεται και από τον τεράστιο αριθμό θυμάτων που προκαλεί). Και όλα αυτά χωρίς καν να μιλήσουμε για την σύμφυτη με τον καπιταλισμό ανάγκη εξάλειψης κάθε ανταγωνιστή.

Ετσι, ο κοσμοπολιτισμός βασίζεται και, στην πράξη, οδηγεί σε εκείνο ακριβώς που με θέρμη εξορκίζει: Στην όξυνση (συχνά, σε ακραίο βαθμό) των εθνικών δια-

φορών και αντιθέσεων.

Στην πραγματικότητα, τα δυο αυτά ρεύματα έχουν μεταξύ τους έντονο το στοιχείο της “κατανομής των ρόλων”, προς όφελος, φυσικά, του ίδιου αφεντικού γιατί, αλλιώς, δεν θα μπορούσε να γίνει κατανομή. Από την εποχή του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου ακόμη, ο Λένιν διαπιστώνει ακριβώς αυτό: Οι ίδιες της οι ανάγκες ωθούν την αστική τάξη, από την μια, σε ένα πόλεμο για την αναδιανομή του κόσμου και, από την άλλη, σε διαλογισμούς για μια ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις. Όταν χρειάζεται τον πόλεμο, τότε προωθεί τους πρώτους εκπροσώπους της, όταν χρειάζεται την ειρήνη, τότε προωθεί τους δεύτερους. Χρειάζεται, μήπως, να πούμε ότι το ίδιο γίνεται και σήμερα και, μάλιστα, πιο πολύ;

*Όπως είπαμε παραπάνω, το εθνικό πρόβλημα εμφανίζεται εξ αιτίας της γενίκευσης και της εμπέδωσης των εμπορευματονομισματικών σχέσεων και του καταμερισμού εργασίας που αυτές χρειάζονται και, γιαυτό, επιβάλλουν. Αυτό, όμως, περιέχει και ένα άλλο πολύ σοβαρό συμπέρασμα: **Ότι το εθνικό πρόβλημα παραμένει και στον σοσιαλισμό, ακριβώς γιατί και σ' αυτόν και για πάρα πολύ καιρό παραμένουν οι εμπορευματονομισματικές σχέσεις και οι διαφορές της οικονομικής ανάπτυξης. Πολύ περισσότερο, παραμένουν και οι παραδόσεις των εθνικών αντιπαραθέσεων του παρελθόντος, που καθόλου δεν εξαφανίζονται αυτόματα μόνο γιατί έλειψε η κοινωνία που τις δημιουργούσε.***

Στην λενινιστική ανάλυση για το εθνικό πρόβλημα, υπάρχει και κάτι που πολύς κόσμος αγνοεί. Συγκεκριμένα, το ότι ο Λένιν ήταν ο πρώτος και, για πολύ καιρό, ο μόνος σοσιαλιστής που υπεστήριξε ότι το εθνικό πρόβλημα όχι μόνο θα παραμείνει και στον σοσιαλισμό αλλά και θα είναι το πιο δύσκολο από τα προβλήματα της παλιάς κοινωνίας που αυτός θα έχει να αντιμετωπίσει. Ακόμη περισσότερο: Ο Λένιν πίστευε και το έγραφε πολύ σαφώς ότι πλήρης νίκη του σοσιαλισμού πάνω στον καπιταλισμό μπορεί να νοηθεί μόνο με την πλήρη νίκη του προλεταριακού διεθνισμού πάνω στον αστικό εθνικισμό.

Ο Λένιν, πολύ πριν ακόμη γίνει η Επανάσταση στην Ρωσία, εξέφραζε μεγάλη ανησυχία για το ότι, μετά την επανάσταση, οι εθνικές προκαταλήψεις όχι μόνο θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν αλλά και θα είναι ένα ισχυρό όργανο στα χέρια της αστικής τάξης. Και αυτό γιατί, έλεγε ο Λένιν, στις συνθήκες του σοσιαλισμού, ο αστικός εθνικισμός, ακόμη και δημοκρατικός και επαναστατικός, θα δείξει τα όριά του. Και αυτά τα όρια είναι τα “γενικά ακραία όρια” της αστικής τάξης, που δέχεται ΜΟΝΟ την ισοτιμία (σαν ισοτιμία ΜΟΝΟ αντιπάλων, δηλ. σαν βάση, στην πραγματικότητα, της κυριαρχίας της) αλλά όχι την ενότητα στη βάση της οικοδόμησης της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Στην πραγματικότητα, τα όρια αυτά σηματοδοτούν την αστική τάξη από την αρχή της πορείας της και φάνηκαν σε ένα κραυγαλέο περιστατικό 3 αιώνες πριν ο Λένιν

αρχίσει να αποτυπώνει τις σκέψεις του στο χαρτί.

Στην Αγγλία των μέσων του 17ου αιώνα, ο Ολίβερ Κρόμγουελ καταλάβαινε θαυμάσια γιατί οι Αγγλοι έπρεπε να “αγωνισθούν για την ελευθερία” και να κόψουν και το κεφάλι του Καρόλου του 1ου. Δεν μπορούσε, όμως, καθόλου να καταλάβει γιατί και οι Ιρλανδοί είχαν και αυτοί το ίδιο ακριβώς δικαίωμα. Η αδυναμία του Λόρδου Προστάτη να καταλάβει κάτι το τόσο φανερό οφειλόταν προφανώς στο ότι η ελευθερία της Ιρλανδίας σήμαινε απώλεια των τεραστίων εγγείων περιουσιών των Αγγλων landlords εκεί, χωρίς να μιλήσουμε και για την απώλεια στρατηγικών ερεισμάτων της Αγγλίας και για τον καθόλου ακίνδυνο εμπορικό ανταγωνισμό σε βάρος της. Έτσι, ο ίδιος ο αγέρωχος ηγέτης του New Model Army γίνεται ο άγιος “ειρηνευτής” της Ιρλανδίας, αφανίζοντάς την από άκρη σε άκρη και γράφοντας ημερήσιες διαταγές και εκθέσεις που φαίνονται να αγγίζουν επικίνδυνα τα όρια του παρανοϊκού φανατισμού.

Αν ο Λένιν ζούσε μερικές 10ετίες ακόμη θα μπορούσε να βρει ένα παράδειγμα ακόμη και κάθε άλλο λιγότερο χαρακτηριστικό και σημαντικό. Αν και είναι σήμερα σχεδόν ξεχασμένο και όσο παράξενο και αν φαίνεται, το κεντρικό σύνθημα του Ναζιστικού κόμματος ήταν η Ελευθερία και η Ισοτιμία - η ελευθερία και η ισοτιμία της Γερμανίας να έχει δικές της αποικίες και δική της θέση μεγάλης δύναμης.

Σήμερα, έχουμε αρκετή εμπειρία που μας επιτρέπει να δούμε πόσο δίκιο είχε ο Λένιν όταν πρόβλεπε, με μεγάλη ανησυχία, την χρήση των εθνικών προκαταλήψεων από την αντεπανástαση. Από την άλλη, η ίδια αυτή εμπειρία μας επιτρέπει να δούμε πόσο ισχυρό είναι το στοιχείο του πραγματισμού, δηλ. της προτεραιότητας στην εξυπηρέτηση των δικών της συμφερόντων, στον τρόπο αντιμετώπισης του εθνικού προβλήματος από την αστική τάξη.

Για πολύ καιρό, πολλοί απέδιδαν τις έντονες αντισοβιετικές διαθέσεις στην Πολωνία στο παρελθόν της κατοχής της χώρας από την Ρωσία. Πέρα από το ότι η ρωσική Πολωνία δεν ήταν η ίδια με την Πολωνία που απέκτησε ανεξαρτησία το 1918, ίσως θα έπρεπε να σκεφθούμε λίγο βαθύτερα. Και να θέσουμε το εξής πολύ απλό ερώτημα:

- Μα τι, τέλος πάντων, θα μπορούσε να έχει κάνει η Ρωσία στην Πολωνία, ας πούμε, το 1865;

Πολύ λίγα πράγματα, ασφαλώς. Οχι ότι ο εθνικός, θρησκευτικός και εκκλησιαστικός ζυγός δεν ήταν βαρύς, αλλά ήταν, άραγε, τόσο αφόρητος ώστε να προκαλεί αναμνήσεις ασυγκράτητης φρίκης ύστερα από ένα αιώνα; Πολύ περισσότερο, που άλλες εικόνες δείχνουν μάλλον παράξενα και δυναμώνουν τις υποψίες μας.

ΑΣ πάρουμε το παράδειγμα του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Αγγλοι και οι Γερμανοί, που έγιναν ξαφνικά “εχθροί” στις 3 Αυγούστου 1914, ξαναγίνονται -

ύστερα από 4 χρόνια αμείλικτης αλληλοσφαγής - “φίλοι” πάλι το 1918. Στα “Απομεινάρια μιας ημέρας”, ένας Άγγλος αριστοκράτης αναπολεί πως με ένα Γερμανό είχαν πολεμήσει στα αντίθετα χαρακώματα και, μετά την ανακωχή, έπιναν μαζί κονιάκ στο ίδιο τραπέζι “σαν τζέντλεμεν”.

Έχουμε ένα άλλο ακόμη πιο σημαντικό παράδειγμα. Με την Αγγλοϊρλανδική Συνθήκη του 1921, δημιουργείται το ανεξάρτητο ιρλανδικό κράτος, που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της Ιρλανδίας. Παρά το ότι ο αγγλικός ζυγός σήμαινε σχεδόν πλήρη εξόντωση για τους Ιρλανδούς, παρά το γεγονός ότι η ανεξαρτησία ήλθε σαν αποτέλεσμα ενός πολέμου που λίγο έλειψε να ολοκληρώσει την εξόντωση, παρά το ότι στην ΒΑ Ιρλανδία οι Άγγλοι είναι πάντα παρόντες, η Συνθήκη δεν εμπόδισε ούτε την παραμονή της Ιρλανδίας σαν του πιο μεγάλου διεθνούς συνεταίρου της Ιρλανδίας ούτε μια πικνοτάτη επικοινωνία μεταξύ των δυο χωρών ούτε την παραμονή μιας επιβλητικοτάτης ιρλανδικής παροικίας στην Αγγλία. Ακόμη και η αγγλική γλώσσα διατηρήθηκε.

Στην Απω Ανατολή, έχουμε ένα άλλο παράδειγμα. Οι αντιθέσεις οι σχετικές με τον έλεγχο του Ειρηνικού οδηγούν τους Αμερικανούς και τους Ιάπωνες σε μια ολοκληρωτική σύγκρουση. Ο πόλεμος παίρνει ολοκληρωτική μορφή και φθάνει ως το σημείο του πογκρόμ ενάντια στον ιαπωνικό πληθυσμό των ΗΠΑ. Εχοντας σαφή υπεροχή δυνάμεων, οι Αμερικανοί σιγά - σιγά ισοπεδώνουν την Ιαπωνία μέσα από ένα κύμα συνεχών αεροπορικών βομβαρδισμών που παίρνουν φρικαλέες διαστάσεις. Τα πράγματα φθάνουν ως τα θανάσιμα μανιτάρια της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι, που γίνονται ακόμη χειρότερα αν σκεφθεί κανείς ότι έγιναν για πειραματικούς λόγους (συγκράτηση της ΕΣΣΔ και δοκιμή του τύπου της ατομικής βόμβας που παρουσίαζε δυνατότητες ανάπτυξης). Η Ιαπωνία καταλαμβάνεται από τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ και γίνεται ζώνη στρατιωτικής κατοχής.

Όλα τα παραπάνω, που έγιναν πολύ πρόσφατα και από ανθρώπους που είναι ακόμη ζωντανοί, δεν εμπόδισαν καθόλου την στενοτάτη μεταπολεμική συνεργασία στον οικονομικό τομέα και, μάλιστα, και στον στρατιωτικό, με την υπογραφή Συμφωνίας Ασφαλείας μεταξύ των δυο χωρών.

Υστερα από όλα αυτά, δεν μπορεί κανείς παρά να αναρωτηθεί τι, τέλος πάντων, ήταν αυτό που προκαλούσε τόσο ακράτητες αναμνήσεις φρίκης στην Πολωνία ύστερα από ένα και ενάμιση αιώνα. Πολύ περισσότερο αν σκεφθεί κανείς ότι η ρωσική Πολωνία ήταν μια από τις πιο ανεπτυγμένες επαρχίες της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, σημαντικά πιο ανεπτυγμένη από την ίδια την Ρωσία.

Στην πραγματικότητα, δεν είναι δύσκολο να δούμε τι συνέβαινε. Ενώ στις περιπτώσεις των παραδειγμάτων που αναφέραμε, υπήρχαν ισχυρές δυνάμεις που ενδιαφέρονταν για το θάψιμο (προσωρινό, έστω) των παλαιών αντιπαραθέσεων - σε μερικές περιπτώσεις, για να πολεμήσουν τον σοσιαλισμό - στην περίπτωση της

Πολωνίας, υπήρχαν δυνάμεις που ενδιαφέρονταν για το αντίθετο, με στόχο επίσης να πολεμήσουν τον σοσιαλισμό. Αυτό φαίνεται και από την βαρυστόμαχη δουλοπρέπεια που δείχνουν αυτές οι ίδιες δυνάμεις σήμερα (και που γνωρίζουμε και στην Ελλάδα) απέναντι στην ΕΕ, την Γερμανία κλπ.

Το πραγματικό δίδαγμα αυτών των παραδειγμάτων είναι ότι το εθνικό πρόβλημα δεν είναι καθόλου ανεξάρτητο από τα υπόλοιπα πολιτικά προβλήματα και πρέπει πάντα να το βλέπει κανείς συγκεκριμένα.

Αυτή, ας σημειωθεί, είναι και η άποψη του Λένιν. Στις αρχές του 20ου αι., ο Λένιν υποστηρίζει την άποψη του Κάουτσκι απέναντι στους Πολωνούς σοσιαλδημοκράτες, τους οποίους κατηγορεί ότι, επειδή δεν βλέπουν ότι το εργατικό κίνημα έχει πιο πολύ συμφέρον από μια νίκη στη Ρωσία παρά στην Πολωνία, πέφτουν στην παγίδα μιας “καθαρά αστικοδημοκρατικής άποψης” για το εθνικό πρόβλημα. Στα 1914, αντιπαρατίθεται έντονα στην Ρ. Λούξεμπουργκ, η οποία υποστηρίζει ότι το εθνικό πρόβλημα δεν υπάρχει καθόλου και ότι η τάση της Πολωνίας είναι η συγχώνευση με την Ρωσία. Ο Λένιν εκφράζει την ακριβώς αντίθετη άποψη (ή, τουλάχιστον, υποψία) για την Πολωνία και επιμένει στην ύπαρξη του εθνικού προβλήματος, το οποίο, όπως λέει φορτικά, πρέπει να το εξετάζει κανείς συγκεκριμένα. Ένα ενδιαφέρον συμπέρασμα αυτής της αντιπαράθεσης είναι το ότι δείχνει ότι ο Ρώσος Λένιν εγνώριζε την Πολωνία καλλίτερα από την Πολωνή Λούξεμπουργκ. Στις συνθήκες του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Λένιν γράφει καθαρά ότι, αν η επανάσταση ξεκινήσει και πάρει διεθνείς διαστάσεις, οι σοσιαλιστές θα πρέπει να τοποθετηθούν απέναντι στο εθνικό πρόβλημα με βάση την πορεία της επανάστασης και όχι με βάση μια αρχή αφηρημένης αυτοδιάθεσης των εθνών. Γιατί, αν δεν κάνουν αυτό, τα έθνη δεν πρόκειται να αποκτήσουν πραγματική αυτοδιάθεση.

Ενδιαφέρον έχει και το ότι ο Λένιν συγκέντρωσε και στοιχεία που έδειχναν ότι και ο Μαρξ και ο Ενγκελς έβλεπαν και το εθνικό πρόβλημα και την ανάγκη συγκεκριμένης αντιμετώπισής του. Σαν απόδειξη γι’ αυτό, φέρνει τη στάση τους το 1848, τα σχόλια του Ενγκελς για τη γαλλογερμανική προσέγγιση της 6ης 10ετίας του 19ου αιώνα κλπ. Στο “Κράτος και Επανάσταση”, ο Λένιν παραπέμπει, μεταξύ άλλων, και σε πηγές που δείχνουν ότι ο Μάρξ έδειχνε την ανάγκη του εθνικού κράτους και στη σοσιαλιστική κοινωνία αλλά αντιτασσόταν στον αντιδραστικό τοπικισμό της αστικής τάξης ή τμημάτων της.

1

2

3

1. Ναζιστικό σύνθημα σε τοίχο νεκροταφείου: «Το Αουσβιτς είναι ψέμα. Κανένας δεν πέθανε εκεί»
2. Βεβήλωση εβραϊκού νεκροταφείου με ναζιστικά σύμβολα
3. Εμπρησμός ξενώνα μεταναστών στη Γερμανία από νεοναζί